

GIDA KRİZİ VE AÇLIK GELECEĞİMİZİ TEHDİT EDİYOR

Dr. Orkun ÖZBEK

ABD'deki yatırım bankalarının peş peşe iflasıyla derinleşen küresel ekonomik kriz, varolan başka sorunların geri plana itilmesine neden olmuştur. Aslında bütün sorunlar birbiriyle etkileşim içindedir ve özellikle küresel krize neden olan anlayış diğer sorunların da kaynağıdır. Önlem alınmadığı takdirde, çok da uzak olmayan bir gelecekte, küresel ısınma, dünyanın karşılaşılabileceği en büyük sorun olmaya adaydır.

İster ekonomik krizin yol açtığı bir diğer sorun olarak ele alınsın, isterse küresel ısınma sürecinin tetiklediği bir başka tehlike olarak değerlendirilsin, bir diğer tehdit dünyayı giderek kuşatmaktadır. Gıda krizi ve açlık tehlikesi, son yıllarda daha çok insanı etkilemekte ve şiddetini arttırmaktadır.

Her insanın en temel ihtiyacı olan gıda, ne yazık ki erişimi güçleşen bir meta haline gelmektedir. Gerçekte açlık, ilk çağlardan bu yana dünyanın en önemli sorunlarından biri olagelmıştır. Dünya nüfusunun önemli bir bölümü için gıda krizi, açlık ve yetersiz beslenme biçiminde hep vardı. Ancak gıda krizi ve açlık, özellikle son yıllarda ekonomi ve siyasal gelişmelerle birlikte daha can yakıcı bir sorun haline gelmiştir.

Özellikle son yıllarda gıda fiyatlarındaki artış ve dünya tahıl üretimindeki tehlike çanları, yeterli gıdaya ulaşmaktaki birincil derecede engellerdir. Açlık tehlikesi ile ilgili yaklaşık rakamlar sorunun büyüklüğünü ortaya koymaktadır:

- Birleşmiş Milletler verilerine göre 1 milyara yakın insan açlık çekiyor.
- Bunun 200 milyondan fazlası beş yaşın altındaki çocuklar oluşturuyor.
- Yoksulluk sınırının altında yaşayan insan sayısı yaklaşık 2 milyar.
- Temel besinlerin, vitamin ve minerallerin yeterli alınamaması biçimindeki yetersiz beslenme (buna gizli açlık da denebilir) 3 milyara yakın insanı etkiliyor.
- Güvenli su tüketim olanağı bulamayan insan sayısı 1,2 milyar.
- Sağlık hizmetinden yararlanamayan insan sayısı 1 milyardan fazla.

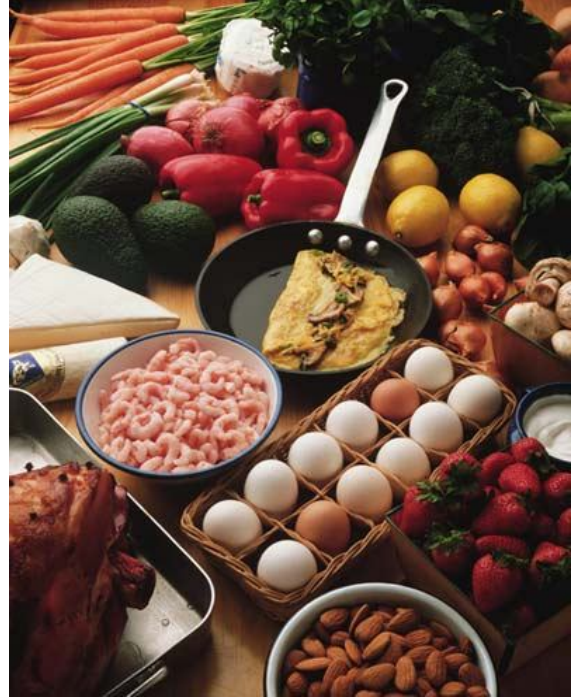
Genel olarak çoğu ülke, ancak özellikle gelişmiş ülkeler, insanın yaşamı için en temel hakkı olan gıdaya ulaşma hakkı ve açlıkla mücadelede duyarsız kalmaya devam ettikçe problem daha da büyümektedir.

Gıda krizi ve açlık kavramının özellikle 2008'den sonra, ağırlıklı biçimde gündeme oturması, sorunun dünyanın zengin kabul edilen ülkelerinin alt ve orta gelir gruplarını da etkileyecek biçimde yaygınlaşması nedeniyledir.

Yeterince gıda üretilmemesi gibi bir etken tek başına gıda krizini açıklamaya yetmez. Kaldı ki şu andaki üretim düzeyi dünya üzerinde aç insan kalmaması için yeterlidir. Asıl sorun; gıdaya ulaşmada yaşanan sıkıntı, gelir dağılımındaki adaletsizlik ve temel bir insan hakkı kabul edilmesi gereken besinin diğer ticari metaller gibi kabul edilmesinde yatmaktadır.

Son yıllarda gıda fiyatlarının hızlı bir şekilde artması, gıda krizini ağırlaştırmıştır. Aslında kriz işaretlerini daha önce vermeye başlamıştı. Dünya gıda pazarında 60 tarım ürününün fiyatı 2006 yılında %14, 2007 yılında da % 37 arttı. Mısır fiyatları % 70 arttı. Pirinçte artış % 100'ü aştı. Buğday, soya fasulyesi ve yemeklik yağlarda da hızlı bir yükseliş oldu.

2007 yılı ortalarından beri gıda fiyatları dünya genelinde yüzde 40 civarında arttı. Buğday 28 yıldaki en yüksek düzeyine çıktı. Gıda fiyatlarındaki artış, gelişen ülkelerin gıda ithalatı faturalarını geçen yıl yüzde 25 oranında artırdı. Birleşmiş Milletler Gıda ve Tarım Organizasyonu'na göre, bu yıl dünya tahıl stoku, 1982'den sonraki en düşük düzeyinde kalacak.

Gıdaya ulaşamayan ve giderek artan sayıda nüfus ile birlikte pirinç, buğday ve mısır gibi temel gıda maddelerinin fiyatındaki artışlar nedeniyle, bazı ülkelerde protestolar ve isyanlar yaşanmaktadır. Dünya Gıda Programı raporuna göre (WFP), 2009 yılında aynı parayla geçen yıl alınamayan yüzde 40 daha az yiyecek satın alınabilmektedir.

Aynı kuruma göre, az gelişmiş ülkelerde insanların harcamalarının yüzde 70'ini gıda harcamaları oluşturmaktadır. Bu nedenle, yalnızca 2009 yılında, 100 milyon insan daha yoksulluğa itilecektir. En fazla risk altında olan kesimi ise; çocuklar, kadınlar, mülteciler, ülke içinde yerinden edilenler oluşturmaktadır.

Açlıkla acil mücadelenin yanı sıra geleceğe dönük olarak da küçük çiftçilere destek verilmesi gerekmektedir. Gıda ve Tarım Örgütü (FAO) da, düşük gelirli ülkelere tohum desteği için 1,7 milyar dolarlık destek çağrısı yapmıştır.

Bunun yanı sıra, Tarımsal Kalkınma için Uluslararası Fon (IFAD) da, en fazla etkilenen ülkelerdeki yoksul çiftçilere destek için fazladan 200 milyon dolar ayıracağını belirtmiştir.

Gıda krizi ve açlığın görünen nedenleri;

- Krizin en büyük nedeni fiyatlardaki artış, bunun da en büyük sorumlusu enerji fiyatlarının yükselmesi,
- Son yirmi yıldır devletlerin tarımsal araştırmalara ayırdıkları kaynakları geri çekmiş olmaları,
- Tarıma yapılan yatırımların azalması,
- Küresel ısınma ve iklim değişikliği,
- Dünya nüfusunun giderek artması

olarak sayılabilir.

Ancak, bu faktörler açlık ve gıda krizi konusunun su üzerindeki nedenleridir. Gerçekte yazının başında da değindiğimiz gibi, halen dünyadaki tüm insanlara yetecek düzeyde gıda üretimi yapılmaktadır. O halde gerçek neden bir başka yerde aranmalıdır.

Hızlı nüfus artışı bugün birçok ülke için sorun olmaya devam etse bile, nüfus fazlalığı hiçbir yerde açlığın nedeni olarak gösterilemez.

Nüfusu fazla ve açlık çeken bir ülke olarak Bangladeş'i gösterenlere, besin kaynakları çok bol olduğu halde gene açlığın yaşandığı Nijerya, Brezilya veya Bolivya gibi ülkeler örnek verilebilir.

Asıl sorun, çok sayıda insanın ortada olan besin maddelerini alamayacak kadar yoksul olması ve eşitsiz gelir dağılımıdır. Gelir dağılımdaki adaletsizlik nedeniyle dünyada bir milyarı aşan insan açlık çekerken, bir milyarı aşan insanın da obezite ile mücadele etmesi gerçek sorunun nerede yattığını göstermektedir.